

ОКСАНА ФРАНКО: талановита українська жінка, вчена і педагогиня

Оксана Омелянівна Франко народилася 11 квітня 1939 року в місті Калуші, нині Івано-Франківської області.

Вона є родичкою нашого славного письменника – онукою його брата, Онуфрія Яковича (1861–1913). Батько Омелян Онуфрійович Франко (1906–1981) та мати Ганна Дмитрівна (з Тацуняків (1913–1991)) були активними діячами “Просвіти” на Калушині. Батько будував мости через Дністер, був майстром шосейних доріг, його внесок – у будівництві траси Калуш-Войнилів-Галич. Брат Мирослав (1936–1996) унаслідував батьківську професію.

Дитячі літа Оксани припали на важкий і трагічний період Другої світової війни та перші повоєнні роки. Людей вивозили до Сибіру. Тільки з Франкової родини зазнало репресій 28 осіб. В основному переслідували за синів, які мали хоч найменший зв’язок з Українською Повстанською Армією.

У 1955 р. О. Франко закінчила Калуську середню школу та вступила на історичний факультет Львівського державного університету імені Івана Франка.

Студентські роки припали на хрущовську “відлигу”, на початки руху шістдесятників. Студентка все більше й більше заглиблювалась у вивчення української історії. Її найбільше цікавили історичні джерела. Саме цій справі вона й присвятила майже 30 років свого життя. Закінчивши університет у 1960 р, вона почала працювати у Львівському обласному державному архіві, де готувала документи до відзначення ювілейного 300-річчя його існування. В цьому ж році вийшла заміж за випускника Львівського політехнічного інституту Дмитра Данилюка і виїхала до Ленінграда за місцем призначення чоловіка. Там працювала науковцем у Центральному державному історичному архіві та інших архівних установах, де виявила багато рукописних матеріалів з україніки другої половини ХІХ ст., які використала у двох своїх дисертаціях.

Упродовж 1968–1975 років Оксана Омелянівна працювала в Києві на посадах старшого наукового співробітника, завідувачки відділу, секретаря Вченої ради Центрального державного історичного архіву УРСР.

У 1975 р. вона переходить працювати в академічний Інститут археології, спочатку на посаду наукового, згодом старшого наукового співробітника з покладанням на неї обов’язків завідувачки наукового архіву.

У 1990 р. Оксана Омелянівна повертається до Львова. Вчена рада історичного факультету в 1994 р. обирає її доцентом кафедри історії та етнографії України (від 1995 р. – кафедра етнології України). На цій кафедрі вона виявила себе з найкращого боку; від 2004 вона на посаді професора, в 2011 р. їй присвоїли вчене звання професора.

Оксана Омелянівна зарекомендувала себе як талановитий український дослідник давнини – історик, етнолог, архівіст. У 1985 р. вона захистила кандидатську дисертацію на тему “Суспільно-політичний рух на Україні кінця 50-х – початку 60-х років XIX ст. (джерелознавча характеристика архівних документів)” і отримала науковий ступінь кандидата історичних наук.

У 1990 р. О. Франко у співпраці з М. Бутич та І. Глизьом опублікувала у Києві фундаментальну працю – корпус документів під промовистою назвою “Кирило-Мефодіївське товариство” у трьох томах.

Видання було підготоване раніше, але майже 20 років його забороняли друкувати через українську державницьку ідею, яку побачила в програмних документах кирило-мефодіївців не лише царська влада, а й радянська цензура.

У 2001 р. Оксана Омелянівна захистила докторську дисертацію “Наукова та суспільно-політична діяльність Федора Кіндратовича Вовка”, у якій висвітлила багатогранну діяльність цієї непересічної особи української науки та політики. Наукова спадщина Ф. Вовка в радянський час також була заборонена.

Перед захистом докторської дисертації О. Франко опублікувала книгу та кілька десятків статей, де висвітлювала науковий доробок Ф. Вовка. Серед її публікацій з цієї проблематики насамперед згадаємо про такі: “Народознавчі праці Ф. К. Вовка” в журналі “Народна творчість та етнографія” (1989, № 6), “Ф. К. Вовк (Волков). Биографический очерк” (Советская этнография, 1990, № 1), “Українські etnograf, archeolog, antropolog F. K. Wowk” (Prace etnograficzne, 1992, Zesh. 30, z wyspłaut.), “Федір Вовк” (Нью-Йорк, УВАН, 1997), “Федір Вовк – вчений і громадський діяч” (Київ, 2000, 2001), “Листування Федора Вовка з Володимиром Гнатюком” (Київ; Львів, 2001, співупорядник).

Серед науковців України та широкої громадськості значний інтерес викликала книга “О. Ф. Кістяківський. Щоденник. 1874–1885” у двох томах, яка побачила світ у київському видавництві “Наукова думка” в 1994–1995 роках. Автори публікації були О. Франко, М. Бутич, І. Глизь та В. Шандра.

Ця праця та тритомник “Кирило-Мефодіївське товариство” під назвою “Українське національне відродження в документах і мемуарах” були допущені до конкурсу на здобуття Державної премії з науки і техніки за 1996 р. Їх конкурентами була п’ятитомна англomовна енциклопедія українознавства В. Кубійовича та Д. Струка. Однак гуманітарії не були удостоєні премії. В 1997 р. видання “О. Ф. Кістяківський. Щоденник” у двох томах, де О. Франко була упорядником обох томів, відзначено премією ім. М. Грушевського НАН України.

Оксану Омелянівну зацікавила ще одна визначна, однак до кінця не висвітлена постать в українській науці, а саме – Вадима Щербаківського. Життю і творчості

цієї особистості вона присвятила праці “Аналіз документів та матеріалів особистого наукового архіву Вадима Щербаківського” (Вісник Інституту археології, 2012, № 7); *Vedecka a spolecensko politicka cinnost Vadyma Scerbakivskoho* (Українська свободна універзита (1921–1996). Praha, 1998). У 2016 р. вона опрацювала архів вченого в Мюнхені та опублікувала студію про нього: “Наукова діяльність Вадима Щербаківського в Українському вільному університеті (1922–1951)” в Науковому збірнику УВУ, № 21, Мюнхен, 2016 (співавтор А. Франко) та ще одну велику за обсягом статтю “Археолог, історик, мистецтвознавець, педагог Вадим Щербаківський: емігрантська віха творчого життєпису українського вченого, професора (1922–1957)» у Віснику Інституту археології, 2017, Вип. 12. С.86–167. Разом із сином Андрієм Франком (кандидатом історичних наук) Оксана Омелянівна підготувала до друку фундаментальне дослідження “Брати Данило і Вадим Щербаківські. Життя та наукова діяльність”.

Від раннього дитинства Оксану Омелянівну цікавила особа і творчість її родича – видатного українського письменника, поета, громадсько-політичного діяча Івана Яковича Франка. Вона стала упорядником та автором коментарів до додаткових томів видання “Іван Франко. Зібрання творів у 50 томах (Київ, 2008. Т. 51; Київ, 2010. Т. 54, Київ, 2019 т. 56, зроблено верстку). В основному вона готує до друку праці І. Франка на історичну та етнографічну тематику, зокрема дослідження І. Франка “Огляд праць над етнографією Галичини, яке не ввійшло до п’ятдесятитомника Каменяра. У 2004 р. О. Франко брала участь у підготові та виданні книги “Зеновія Франко. Статті. Спогади. Матеріали”, що вийшла у Львові за редакцією М. Вальо.

Оксана Омелянівна вже понад 30 років плідно працює на педагогічній ниві. Вона успішно вела семінар з історії та джерелознавства України, читає лекції з етнології України та етнографії народів світу, українознавства та низки спецкурсів. Випускники факультету з вдячністю згадують Оксану Омелянівну як вмілого, доброго наставника і порадирика. Її лекції завжди викликають інтерес і позитивні відгуки у слухачів. Під її керівництвом студенти захистили десятки дипломних, бакалаврських, магістерських робіт.

Професор О. Франко брала активну участь у діяльності Вченої ради історичного факультету. Понад 15 років вона бере участь в роботі Спецради із захисту докторських та кандидатських дисертацій в Інституті українознавства ім. І. Крип’якевича та Інституті народознавства НАН України. Як членкиня цієї ради, вона виступає як офіційний опонент та рецензент багатьох наукових праць з етнології. Її виступи завжди відзначаються чіткістю висновків та об’єктивністю. Під її керівництвом троє аспірантів написали і захистили кандидатські дисертації

О. Франко донині тісно співпрацює з Інститутом Івана Франка НАН України, з Національним літературно-меморіальним музеєм Івана Франка у Львові, музеями в Нагуєвичах і Калуші, Інститутом джерелознавства та археографії ім. М. Грушевського, з Європейським центром НТШ у Парижі, з Українським

Вільним Університетом у Мюнхені. Вона опрацьовує архіви українських учених у діяспорі, має публікації у Франції, Англії, США, Німеччині, Чехії, Польщі та інших країнах. Науковиця плідно працює в Науковому товаристві Шевченка (секція етнографії), бере участь у франкознавчих, літературознавчих, археологічних та мистецтвознавчих наукових конференціях.

Загалом творчий доробок О. Франко значний і вагомий. Вона є авторкою понад 200 наукових, методичних і науково-популярних праць, розділів у вишівських підручниках з етнології, енциклопедичних виданнях тощо.

Вчена має урядові нагороди і є почесним громадянином м. Калуша

Як людина, Оксана Франко завжди привітна, щира й чесна у стосунках. Вона має заслужений авторитет серед викладачів і студентів факультету. Про її особистість свідчить і такий факт: у 1992 р. вона організувала Музей Івана Франка в Калуші, віддавши для цього свій спадковий будинок. Вона збрала і зберегла для музею багато родинних речей Франка, виявила нові архівні документи, дослідила “родинне дерево” Великого Каменяря.

Професор Оксана Омелянівна вважає, що її віддякою за кров, що пульсує в її жилах і за той “дух, що тіло рве до бою” є створений в Калуші музей Франка та участь у виданні його творчої спадщини. Цим вона може виправдатись перед людьми за своє прізвище, яке отримала від народження.

Дня 11 квітня 2019 року шановній Оксані Омелянівні Франко виповнилося 80 літ. Бажаємо їй усіляких гараздів, міцного здоров'я, щасливих подальших літ і творчої праці.

Професор Костянтин КОНДРАТЮК
Львівський національний університет імені Івана Франка
Kostyantyn Kondratyuk
Ivan Franko national University
e-mail: kostyantynkondratuk@gmail.com